॥ ॐ ॥

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજ

નવીન નાટક

શ્રવણ કુમાર.

ગાયન તથા સારાંશ.

——:०:——

સતીકા સત સુપૂતોંકા સુયશ, ઉપદેશ દૂના હૈ;
પિતામાતાકી ભક્તિમેં, શ્રવણ નાટક નમૂના હૈ.

——:०:——

રચયિતાઃ—**ગણપતિરામ જયેષ્ઠારામ પણ્ડિત**

સંશોધક,

કીર્તન કલાનિધિ પં० રાધેશ્યામ કવિરત્ન બરેલી

પ્રકાશકઃ—**ત્રવાડી લવજી મયાશંકર,**

રાવલ દુર્લભરામ જટાશંકર,

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજના માલિકો,

વીકટોરીયા નાટકશાળા, ગ્રાન્ટરોડ—મુંબઈ.

પ્રથમાવૃત્તિ ૩૦૦૦] ૧૯૨૧ **[મુલ્ય ચાર આના.**

છાપનારઃ—**મગનલાલ જગજીવનદાસ,** (૪૪૬×૭૭.)

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તો, મુંબઈ.

પ્રયોગ પાત્રગણ.

——:o:——

પુરૂષ પાત્ર.

૧ **શ્રવણ કુમાર**—માતાપિતાની ભક્તિ કરનાર દૈવીપુત્ર.
૨ **શાન્તવન ઋષિ**—શ્રવણ દેવના પિતા.
૩ **ચમ્પકલાલ**—ભાનુશંકરનો પુત્ર.
૪ **નન્દશંકર**—શ્રવણદેવનો સાલો.
૫ **ચેતનદાસ**—ઠગ સાધુ.
૬ **રામજીદાસ**—ચેતનદાસનો ચેલો.
૭ **દશરથ**—અયોધ્યાભૂપાળ ચક્રવર્તી રાજા.
૮ **વશિષ્ઠજી**—અયોધ્યાના રાજગુરૂ.

સ્ત્રી પાત્ર.

૧ **જ્ઞાનવતી**—શ્રવણદેવની માતા.
૨ **વિદ્યાદેવી**—શ્રવણદેવની સ્ત્રી.
૩ **ચમેલી**—ચમ્પકલાલની કુભાર્યા.
૪ **વિજળી**—નન્દશંકરની સ્ત્રી.
૫ **લક્ષ્મી**—ચમ્પકલાલની માતા.

નટી, સૂત્રધાર, વારાંગનાઓ, દાસ, દાસી, સિપાહી, ઇત્યાદિ.

——:o:——

ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ।

શ્રવણ કુમાર

નાટકનો સારાંશ.

પ્રથમ અંક.

૧—દશરથ મહારાજના દરબારમાં શ્રવણ કુમારનું આગમન. માતાપીતાની અંધતા દૂર થવાનો ઉપાય પૂછતાં વસિષ્ટ ગુરૂના ઉપદેશ અનુસાર માતાપીતાને અડસઠ તીર્થની યાત્રા કરાવવાનો શ્રવણ કુમારનો નિશ્ચય.

૨—ચંપકલાલ પોતાની સ્ત્રીના મોહને વશીભૂત થઈ માતાપીતાને અપાર કષ્ટ આપેછે. ચંપકલાલની સ્ત્રી ચમેલી પોતાના પતિને બનાવી યાર ચેતનદાસ નામના ધૂર્ત સાધુને મળવા જાયછે.

૩—ચેતનદાસની કપટજાળ. ધર્મને નામે ધૂર્તતા, દંભ અને પાખંડથી નાદાન બાળકો તથા ભોળી અબળાઓને ભરમાવવાનો તાદૃશ્ય ચિતાર. રામફીદાસ નામના બાળક મારફત કાળાં કર્મ કરાવવાં.

૪—શ્રવણુની પોતાના માતાપીતા પ્રત્યેની અપૂર્વ ભકિતનું દીગ્દર્શન. શ્રવણુનો સાલો નંદશંકર પોતાની બહેન વિદ્યાગવરીને પીઅર તેડી જવા આવેછે, તે વખતની વિદ્યાગવરીની સ્વામિભકિતનું ચિત્ર. બાદ સાસુ સસરાની આજ્ઞાનુસાર વિદ્યાગવરીનું પીઅર જવા વિદાય થવું.

૫—નંદશંકરની સ્ત્રી વિજળીનો સાહેલીઓ સાથે હાસ્યવિનોદ.

૬—કુપુત્ર ચંપકલાલની માતાપીતા પ્રત્યેની નિષ્ઠુરતા. ચમેલીનું સ્ત્રીચરિત્ર. ચંપકલાલ પોતાના માતાપીતાને ઘરની બહાર કાઢી મૂકેછે.

૭—શ્રવણુ કુમારની યાત્રાગમનની તૈયારી. દશરથ મહારાજે ગુરૂ મંત્રી સહીત આવી શ્રવણુના માતાપીતાનો યાત્રા સત્કાર કરવો. શ્રવણે માતાપીતાને કાવડમાં બેસાડી વિદાય થવું. પુષ્પવૃષ્ટિ. દેવોનો આશિર્વાદ.

——:૦:——

દ્વિતિય અંક.

૧—વિજળી પોતાની સાહેલીઓ સાથે ઠઠ્ઠામશકરીમાં પોતાની સાસૂને નાચ નચાવેછે. વિદ્યાગવરીનું આશ્ચર્ય થવું. વિજળી તથા નંદશંકરને વિદ્યાગવરીનો મહાન ઉપદેશ. વિજળી તથા ચંપકલાલનો પસ્તાવો.

૨—વિદ્યાગવરીનું સાસરે જતાં રસ્તામાં ચંપકલાલનું મળવું. વિદ્યાગવરીપર કુદ્રષ્ટિ. વિદ્યાગવરીના શ્રાપથી ચંપકલાલના શરીરમાં કોઢ ઉત્પન થવો. વિદ્યાગવરીએ પતિની શોધમાં તીર્થસ્થાનોમાં જવું.

૩—પ્રયાગરાજમાં શ્રવણ. તીર્થ પુરોહીતની પાખંડતા. શ્રવણની સ્તુતિપર યમનાજીએ પ્રગટ થઇ શ્રવણની ટેક નીભાવવી.

૪—શ્રી કાશીવિશ્વનાથ ધામમાં શ્રવણ. સન્યાસી, પૂજારીઓ, કાશીરાજા ઇત્યાદિથી શ્રવણની પીતૃભકિતની પરીક્ષા. શ્રી શંકર ભગવાને પ્રગટ થઇ શ્રવણને સાક્ષીભૂત થવું.

૫—ચમેલી પોતાના પતિ ચંપકલાલની મુફલીસ હાલતમાં પતિને કોડી અવસ્થામાં જોઇ તેનો તીરસ્કાર કરી ચેતનદાસ સાધુના મંદીર તરફ ચાલી જાયછે. ચંપકલાલ પસ્તાઇ પીતૃભકત બનેછે.

૬—ચેતનદાસને ચમેલીનું આવી મળવું. ચેતનદાસ તથા ચમેલીનું રામકીદાસને એકલો છોડી ગામમાંથી નાશી જવું. રામકીદાસ પસ્તાઇ માતાપીતાના શરણમાં જાયછે.

૭—પતિવિયોગમાં વ્યાકુળ બનેલી વિદ્યાગવરી કાષ્ટની ચિતા સળગાવી બળવા તૈયાર થાયછે ત્યાં અગ્નિદેવનું પ્રગટ થઇ અભયદાન આપી વિદ્યાગવરીને બદ્રિકાશ્રમ શ્રવણ પાસે મોકલી આપવી.

૮—બદ્રિકાશ્રમ. વિદ્યાગવરીનું શ્રવણ તથા તેમનાં માતાપિતાને આવી મળવું. બદ્રિનારાયણની જળાધારીમાંથી જળ ભરી લાવવા વિદ્યાગવરીની ઇચ્છા. જળ ભરી પાછા આવતાં વિદ્યાગવરીનું બરફના પહાડોમાં ગળી જવું. શ્રવણના માતાપીતાના કોપથી બદ્રિનારાયણનું પ્રગટ થઇ ગળવાનું કારણ બતાવી આશ્વાસન આપવું. વિદ્યાગવરીનો સ્વદેહે સ્વર્ગવાસ.

———:०:———

તૃતિય અંક.

૧—ચેતનદાસ ચમેલીનો આપસમાં વિરોધ. ચમેલીએ ચેતનદાસનું ખુન કરવું. ચમેલીએ આત્મઘાત કરવો. પાપીઓનો નર્કયાતનાનો તાદ્દશ્ય ચિતાર.

૨—ચંપકલાલના માતાપીતા નિર્બળ અવસ્થામાં જંગલનો આશરો લઇ પડેલાછે ત્યાં સ્વાર્થી સંસારથી કંટાળેલા ચંપકલાલનું આવવું. માતાપીતાનો અચાનક મેળાપ થતાં માફી માગી માતાપીતાની સેવા સ્વીકારી સહુએ ઘરતરફ પ્રયાણ કરવું.

૩—અડસઠ તીરથની યાત્રા પરીપૂર્ણ કરી શ્રવણ પોતાના માતાપીતા સાથે અયોધ્યાને પાદર સર્યૂકીનારે આવેછે. માતાપીતા તૃષાતૂર થાયછે. શ્રવણ સર્યૂમાં પાણી ભરવા જાયછે ત્યાં અચાનક દશરથના બાણથી શ્રવણનું મૃત્યુ. દશરથનો વિલાપ. શ્રવણના માતાપીતાને શ્રવણની આખરી ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા પાણી ભરી પાવા જાય છે ત્યાં શ્રવણના મૃત્યુના સમાચાર દશરથના મોંઢાથી સાંભળી બન્નેએ દશરથને શ્રાપ આપી મૃત્યુવશ થવું. ગુરૂ વસિષ્ઠના તપોબળથી મહાદેવ તથા વિષ્ણુ ભગવાન પ્રગટ થઈ શ્રવણ તથા તેના માતાપીતાને સજીવન કરેછે. પિતૃભક્તિના પૂર્ણ પ્રતાપથી વિદ્યાગવરીના દર્શન. શ્રવણના માતાપીતાને દેવલોકમાં સ્થાન આપી શ્રવણનો શ્રવણ નક્ષત્રમાં નિવાસ કરાવવો.

ઇતિ શુભમ.

શ્રવણકુમાર નાટકના ગાયન.

સૂત્રધાર તથા નટી— ૧

ૐ શિવશંકર સુખકર નાથ વરદાયક મહાદેવ
પ્રભૂ દયા કર હમ પર પાપ ટળે તનકે સબ
સકળ સૃષ્ટિકે સરજનહાર
તારન તરન જગદાધાર
ગૌરીપતી જગપતી ગંગાધર શશિશેખર
વિશ્વેશ્વર પ્રણતપાલ
પૂજે તવ ચરણ પંકજ આજ.

બાળાઓ— ૨

સુનો ભારત પુત્રો ધર ધ્યાન,
પિતૃ ભકતી હય પરમ પ્રધાન;
શ્રવણકા શ્રવણામૃત કર પાન,
સભી બનજાઓ શ્રવણ સમાન.
પ્રજા નૃપતિકો, શિષ્ય ગુરૂકો, સતી પતીકો જાને;
ત્યૂહીં પુત્ર પિતામાતાકો ઇશ્વર અપના માને.
ઉસીકા હોતા હૈ યશગાન
યહી કહતે હૈં વેદ પુરાન—સુનો૦

સચ્ચી ભક્તિ પિતામાતાકી શ્રવણ દેવને કીન્હી;
તીર્થ કરાયે અન્ધોકો કન્ધો પર કાંવર લીન્હી.
કર દિયા તન મન ધન બલિદાન,
મિલા નક્ષત્રોમેં સ્થાન—સુનો૦

દરબારીઓ— ૩

શ્રી મહારાજ અમર રહો,
દશદિશ યશ તુમ્હરો નૃપવર સદા—શ્રી મહા૦
સૂર્ય કુળભૂષણ ભૂપ પાઓ જય જય જય,
ગાવે જગ યશ હોવે શત્રુ કુળકા ક્ષય—શ્રી મહા૦

વારાંગનાઓ— ૪

નાચ

પમગરે, નિધપમગરે, ધનીગરે, પધાનીરે, ગરેનીસા,
સાનીધપ, નીસારેગ, ધનીસારે, પધનીસા,
ગમપધ, રેગપગરેનીસા, પમગરે૦
ગરેસા, રેસાની, સાનીધ, નીધપ, ધપમ, પમગ,
મગરે, ગરેસા,
મપધની, સારેસાનીસા, ગમપધ, નીધપ
પમ, રેગપ, ગરે, સાનીસ, પમગરે૦

શ્રવણ કુમાર— ૫

યહી હૈ સબસે ઊંચા જ્ઞાન,
પિતામાતાહી હૈં ભગવાન.
પ્રેમસે પૂજન કરિયે, ભાવસે બન્દન કરિયે;
ગાવેં વેદ પુરાન—યહી૦
માતા ગૌરીકા રૂપ હે, પિતા શંકર સ્વરૂપ હૈ;
હોવે કલ્યાન—યહી૦

શ્રવણ કુમાર— ૬

ગુરુવર મોહે દીજે યહ બરદાન,
સેવામેં હોવે યહ તન બલિદાન—ગુરુવર૦
માતાપિતાકી ભકતી છોડૂં ન જીતેજી;
જીવન ધર્મ માનૂં માતપિતા, સબસે ઉત્તમ જાનૂં માતપિતા—
ગુરુવર મોહે૦

ચમેલી— ૭

રંગીલી મૈં હૂં નાર નવેલી,
કૈસી મેરી લટક ચલૂં ચટકમટક—રંગીલી૦
સાસ સસુરમેં કરૂં ઝગડા, બાલમ લવાર ઔર મૂર્ખ ગંવાર;
ઢૂંઢત હૂં પ્રેમી પિયારો, કોઇ રતનારે નયના વારો;
જાઊં મિલનકો જાઊં પ્રેમીકે સંગમે પ્રેમ બઢાઊં;
જાઊં (૨) અહા આજ ભઈ ખુશી (૨)—રંગીલી૦

ચેતનદાસ—ચમેલી— ૮

મૈંતો આઇ ગુરૂજી તુમ્હારે પાસ,
ગુરૂ મંત્રકે કાજ મેરે રંગીલે મહારાજ;
મૈં તો હાજિર હૂં હરદમ ભકતનકે ઉદ્ધાર કાજ;
દેનેકો મંત્ર યંત્ર આજ–મૈંતો૦
ભાંતિ (૨) કે મેવા લાઈ, સુન્દર–મોહન ભોગ મિઠાઇ
સ્વીકારિયે ગુરૂરાજ—
ઐસી સેવા ગુરૂકી કરના, પૂરણ હો સબ કાજ–મૈંતો૦

રામજીદાસ— ૯

સંસારમેં હૈ સબસે અચ્છા સાધુતામેં સાર
મૈં જાનૂં અચ્છા સાધુતામેં સાર
કફની તિલક તૂંબા ધારી
જટા બહુત બઢાવે,
ઊપરસે આડમ્બર ભીતર પોલંપોલ દિખાવે;
છૈલ છબીલી નારીકો સચ્ચા જૂટા સમઝાવે-સંસારમેં૦
સન્ત ભયે પણ નિશા બુરી,
ચેતનદાસ દિખાવે-સંસારમેં૦

श्रवण— ૧૦

માતપિતા દેવા જય માત પિતા દેવા,
સગુણ બ્રહ્મ દ્વય મૂર્તિ શિવ શક્તિ સેવા;
પિતા ઇશ પરબ્રહ્મ મહામાયા માતા,
લક્ષ્મીનારાયણ સમ સોહેં સુખ દાતા–માતાપિતા૦

श्रवण— ૧૧

અગર ઇસ ખાલકે જૂતે બનેં તો ખાલ હાજિર હૈ;
અગર ઇસ આંખકા સુરમા બને તો આંખ તત્પર હૈ.
મેરી નસ નસ મેરી રગ રગ સભી બલિહાર ઇન પર હૈ;
પિતામાતાકી સેવામેં મેરા જીવન નિછાવર હૈ.
મૈં ઇનકા ધર્મ બાળક હૂં, યે હૈં ધર્માત્મા મેરે;
મૈં ઇનકી આત્મા હૂં, ઔર યે પરમાત્મા મેરે.

श्रवण तथा विद्यागवरी— ૧૨

પ્રીતમ પ્રાણ દાસી તુમ્હારી યે સેવા ચરણકી ચાહે.
સતી રૂપવંતી શ્યાની ગુણવંતી,
ચિતવન તુમ્હારા પ્રાણનાથ;
જળ ઔર કમલ સમ પ્રીતિ પરસ્પર સલોની શ્યામ સોહાર
વાહરે વાહ જીવન પ્યારા પ્રીતમ નયનોંકા તારા;
શાંતિ અમૃતકી ધારા, નયનોંસે મત હો ન્યારા.

વિજળી— ૧૩

નાજુક મૈં નખરેવાળી, યે ઝમક બીજુરી આઇ;
ચલૂં ઠુમક ચાલ લચકાતી, નયનોંકી સેન ચલાતી.
ખિલ રહી જોબન ફુલવારી, મદન કમાન ચઢાવે;
અધરપાન અમૃતરસ ટપકે, પીવત ભ્રમર લુભાવે;
કર સોલહ શૃંગાર સુન્દરી, સુન્દર સેજ સંવારી;
ચન્દ્ર ઉગ્યો પર પિયા નહિં, આયે બીતી રજની સારી.

વિજળી તથા સખીયો— ૧૪

અરરર માઈ રી બીછૂને ચટકાઇ મા બીંછુડો
મુઓ પીટયો બીંછુડો
અરરર માઈ રી બગીચે ખેલને ગઇથી મા બીંછુડો
અરરર માઇ રી બસન્ત બીંછુને ચટકાઇ મા ,,
,, ,, નયનમેં જળ ભર આયે મા ,,
,, ,, ચુપકીસેં પલંગ બિછાવો મા ,,
,, ,, મખમલ તકિયા બિછાવો મા ,,
,, ,, પ્યારે લાલનકો બુલાઓ મા ,,

ચંપકલાલ-વિગેરે— ૧૫

જાઓ મરકે દૂર ટરકે ધૂર્ત યહાંસે તુમ નિકળો
મેરે ઘરસે બાહર;

બસ હટો ચલો ટળો બળો નિકળો ઘરસે
મુખ કાળા કરકે યહાંસે જાઓ.
સમઝ સમઝ મોસે બક નહીં તૂ,
મતિ વિપરીત ભઇ ઝક નહીં તૂ;
છોડ દે લવારી તેરી બુદ્ધિ ગઇ મારી ઓ ગંવારી
બુઢ્ઢા સાઠા પાઠા નિકળો મેરે ઘરસે બાહર—
જાઓ મરકે૦

સ્રીવર્ગ--

૧૬

સ્નેહસે સલોની સજની હિલમિલકે ચાલે બહોજી
શ્રવણકુમાર માતાપિતાકો લે સાથ
હાં જાતે હૈં યાત્રા કરનેકો, આશિષ દેવેં સબ ઉનકો;
સુફળ હોવે સબ કાજ— સ્નેહસે૦
સુન્દર ઉત્તમ દિન આયા, મોતિયનસે ચૌક પુરાયા;
ઘર ઘરમેં આનન્દ છાયા આજ— સ્નેહસે૦

શ્રવણ—

૧૭

કાવર યહ માતપિતાકી કાંધે ઉઠાઇ;
આનન્દ ઉત્તમ દિન માનો સુફળ કમાઇ.
ત્રિભુવનકી શોભા સારી મેરે ઘર આઇ;
પિતા મેરે શ્રીપુરુષોત્તમ મહાલક્ષ્મી માઇ.
અડસઠ તીરથકી યાત્રા મિલી સુખદાઇ;
પિતૃકી સેવા માનો સચ્ચી સેવકાઇ.

વિજળી તથા સખીઓ— ૧૮

ચલો ચલો સહેલી સબ મિલકે આજ,
જોબન મદ રસ રંગ ભીની,
વો દેખો અકેલી નવેલી આજ,
હંસ હંસકે બસ કર લીની.
તુમ વ્યાહી કે કુંવારી આજ— જોબન૦
હમ હૈં કુંવારી આવે લાજ— હંસ૦
તુમ્હેં કોનસી બહુ હે પ્યારી— હંસ૦
હમેં યહ ગોરી હે પ્યારી— હંસ૦
ઇસ લમ્બીસે તુમકો કયા કાજ— જોબન૦
યે લમ્બી હે સબકી સરતાજ— હંસ૦

વિદ્યાગવરી— ૧૯

વોહી જગ મેં સતવંતી નાર
પતિહી જિસકા નેમ ધરમ હો, પતિહી હો આધાર—વોહી૦
પતિકી પૂજા પતિકી સેવા હી, જિસકા શ્રૃંગાર—વોહી૦
પતિ અચ્છા હો ચાહે બુરઃ હો, હૈ અપના ભરથાર—વોહી૦
પતિવ્રતાકા ધર્મ યહી હૈ, કરૈ ઉસીસે પ્યાર—વોહી૦
નારીકા પતિ ઇશ્વર હૈ, પતિહી હૈ કરતાર—વોહી૦
પતિહી સાર વસ્તુ હૈ, જગમેં ઔર સૂના સંસાર—વોહી૦

વિદ્યાગવરી— ૨૦

પ્રભુજી મેરે સ્વામીકો સુખ દીજો
સબ દુખકો હર લીજો- પ્રભુજી૰

મુઝકો પ્રીતમ દરસ દીખા દો,
ઇસ વિરહનકી પ્યાસ બુઝાદો;
કૃપાદષ્ટિ અબ કીજો- પ્રભુજી૰

વિદ્યા તથા ચંપક— ૨૧

ચલ દૂર દૂર દૂર હટ દૂર દૂર દૂર
ઓ નીચ અધમ કામી (૨)
પાપી સતીકે શાપસે હોગા નર્કગામી-
માન પ્યારી માન પ્યારી કાહેકો સતાવે,
પ્રેમસે તૂ ભેટ મોહે દેર કયોં લગાવે-
પર સ્રીકો સતાનેસે હૈ હાની નીચ પાપી,
તૂ માન માન પાપી ઓ શાપી ઓ શાપી-

શ્રવણ— ૨૨

નમૂં ત્રિવેણી પતિત પાવની
તવ સ્નાનસે પાપી સભી તર જાત હૈં સંસારકે—ત્રિવેણી
ગંગા યમુના સરસ્વતી ત્રિવેણી સંગમ તીર્થ હૈ;
ઔર વેણીમાધવ અક્ષયબટ તુઝકો નમૂં (૩) ત્રિવેણી૰

શ્રવણ— ૨૩

હૈ નર વોહી જો હરિસે પ્રીતિ લગાવે;
હૈ ધન વોહી જો કામ ધર્મકે આવે.
હૈ જ્ઞાની વહી જો આત્મતત્વ પહિચાને;
હૈ શિષ્ય વહી ગુરુ દેવકો જો સન્માને.
હૈ સતી વહી પતિકો પરમેશ્વર જાને;
હૈ પુત્ર વહી જો પિતાકો ઇશ્વર માને.

ચમેલી— ૨૪

જોબનવા જાગે ચાલી ખિલી ફુલવારી
બની મતવારી રંગીલી મૈં નારી (૨)
મૈં કૈસી નખરેવાળી સુન્દર ઔર ભોલી ભાલી
ઉમરિયા મોરી બાલી હૈ કે હાં હાં—
ગાલોંપે મેરે લાલી હૈ કે હાં હાં—
છબીલી છલવારી— જોબનવા૦

ચંપકલાલ— ૨૫

કિસસે કરિયે પ્યાર યાર ખુદ ગરજ જમાના હૈ,
ભાઇ કહે મૈં ભુજા હૂં તેરી તૂં હૈ પ્રાણધાર;
ધન પૃથ્વી સ્ત્રીકે કારન લગા વો કરને રાર,
મુકદમા ઉસીને ઠાના હૈ— યાર ખુદ૦

સ્ત્રી કહે પ્રાણ તુમ મેરે જીવનકે આધાર,
ધન સન્તાન નહીં હોને પર ઉડતા ઉસકા પ્યાર;
હુઆ અપના બેગાના હૈ— યાર ખુદ૦

પુત્ર કહે તુમ તાજ હો મેરે મૈં હૂં તાબેદાર,
બ્યાહ હુઆ તો આંખ દિખાઈ અલગ કિયા બ્યૌપાર;
ન ફિર આના ઔર જાના હૈ— યાર ખુદ૦

સચ્ચા મિત્ર ઔર સાથી હૈ ઇશ્વર સર્વાધાર;
અબ તો ચલૂ શરણમેં ઉસકી તબ બેડા હો પાર,
દુખીકા વહી ઠિકાના હૈ—યાર ખુદ ગરજ જમાના હૈ.

રામકીંદાસ— ૨૬

અબતો ભજલે નામ હરીકા મનવા,
તજ દે ખોટે કામ— અબતો૦
તજ દે ખોટે કામ મનવા, તજ દે ખોટે કામ.
નર તન પાકર પાપ કમાયા,
જીવન સારા વૃથા ગંવાયા;
આંખ ખુલી તો દેખા હમને સચ્ચા હરિકા નામ—અબતો૦

દુનિયા હૈ ધોકેકી ટટ્ટી,
આખિર હૈ મટ્ટીકી મટ્ટી,
સચ્ચે સુખકા દેનેવાળા હૈ વોહી સુખ ધામ—અબતો૦

વિદ્યાગવરી— ૨૭

પ્રાણનાથકે બિરહમેં ઐસી જાનો મોય;
જૈસી બર્ષાકે બિના ખેતી ઉજ્જડ હોય—
પિયા ન મિળત જીયરા જળત નારી હૈ હારી;
મીન જળ બિન, ફણી મણી બિન ભારી દુઃખ્યારી.
મૌત, ન આવે, પ્રાણ અકુળાયે,
જાય જાય જી જરો જાય;
હાય હાય કુછ ન ભાય,
પતી વિયોગમેં પ્રાણ ગવાઊં;
સતી હો જાઊં—

ચંપકલાલ— ૨૮

વ્યાકુળ નિશિદિન મૈં મનમેં, બના અપરાધી મૈં જગમેં.
કહાં મમ પિતા કહાં મમ માતા, ઢૂંઢૂં મૈં દિનરાત;
મિળતા હાય પતા નહીં કરૂં કયા ઉપાય.

ચંપક વિગેરે— ૨૯

ભવસાગરમેં હૈ સચ્ચા માલિક, સબકા સરજનહાર;
સચ્ચેકા સાથી શામલિયા, ઉતારત હૈ ભવ પાર.
પાપી પ્રાની સમજે નહીં, માયામેં રહે સોઇ;
અન્ય જીવકો કષ્ટ દેનેસે, રહે અન્તમેં રોઇ.
દષ્ટાંત દેખલો મેરા—ભવસાગર૦

શ્રવણ— ૩૦

જન્મ વો કિસ કામકા હૈ દેહ વો કિસ કામકી;
રટ લગાઇ હે નહીં જીસને પ્રભૂકે નામકી.
અંધકાર અજ્ઞાન માયા સ્વપ્નમેં આતે નહીં;
જીનકે મનમેં રમ રહી મૂરત મનોહર રામકી.
જીનકો ઇશ્વરને દિયા હૈ પ્રેમ ભક્તિકા પ્રસાદ;
ઉનકો કુછ ઇચ્છા નહીં ઇન્દ્રાદિ કે ધનધામકી.
પ્રેમ હૈ મેરા પિતા ઔર ભક્તિ મેરી માત હૈ;
યહ જુગલ જોડી હૈ મેરે હૃદયકે વિશ્રામકી.

